

CRNA GORA
SKUPŠTINA
Odbor za ljudska prava i slobode
Broj: 00-72/16-8/
EPA 1066 XXV
Podgorica, 27. jun 2016. godine

SKUPŠTINI CRNE GORE

PODGORICA

Na osnovu čl. 69 i 162 Poslovnika Skupštine Crne Gore, Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore sa 65. i 66. sjednice, održanih 2. i 27. juna 2016. godine, podnosi Skupštini

IZVJEŠTAJ O RAZMATRANJU IZVJEŠTAJA O RAZVOJU I ZAŠTITI PRAVA MANJINSKIH NARODA I DRUGIH MANJINSKIH NACIONALNIH ZAJEDNICA U 2015. GODINI

Odbor za ljudska prava i slobode i u 2016. godini nastavlja sa aktivnostima utvrđenim Planom aktivnosti Odbora za 2016. godinu, posvećenim nastavku djelovanja u procesu pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji i ispunjenju obaveza utvrđenih Rezolucijom Evropskog parlamenta o Crnoj Gori od 10. marta 2016. godine, Izvještajem Evropske komisije o Crnoj Gori za 2015. godinu, od novembra 2015. godine, kao i Rezolucijom Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope 2030 (2015) od 27. januara 2015. godine, naročito kroz realizaciju obaveza iz revidiranih akcionih planova Vlade Crne Gore za poglavlja 23 i 24 u funkciji izgradnje efikasnih institucija i društva vladavine prava, kao preduslova za dalji demokratski razvoj države Crne Gore.

Polazeći od navoda u Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori za 2015. godinu:

„Institucije za ljudska prava su i dalje slabe. Ombudsman i Ministarstvo za ljudska i manjinska prava moraju biti ojačani, nakon reforme okvira za borbu protiv diskriminacije. Znanje kadra o međunarodnom i evropskom pravu i standardima u oblasti ljudskih prava, kao i njihova sposobnost da vrše nadzor nad trošenjem sredstava, i dalje je nedovoljno. Slaba transparentnost i kontrola sredstava za manjine su pitanja koja treba hitno rješavati.” (str. 21 i 22 Prevoda Izvještaja)

*“Ostaje da se usvoje izmjene i dopune Zakona o **manjinama**. Izmjene i dopune treba da otklone moguće konflikte interesa u procedurama za opredjeljivanje i kontrolisanje fondova za manjine. Postoji zabrinutost zbog nedostatka transparentnosti i sveukupnog institucionalnog kapaciteta kod dodjele i revizije fondova koji su namijenjeni manjinama, uprkos značajnoj izdvojenoj sumi na godišnjem nivou: u 2015. manjinski savjeti i Fond za manjine primili su ukupno 1,318 miliona eura. Kapacitet Ministarstva za ljudska i manjinska prava za nadzor u praksi nad legalnošću rada nacionalnih manjinskih savjeta treba da se značajno poveća.*

*Prema najnovijem popisu, približno 8 300 **Roma i Egipćana** živi u Crnoj Gori. Učešće romskih studenata u svim nivoima obrazovanja je poboljšano. Pristup zdravstvenim uslugama ostaje otežan, a romska manjina ostaje najranjivija i najdiskriminisanija zajednica u raznim oblastima života. Romkinje su podvrgnute dvostrukoj diskriminaciji. Uprkos tome, zajednica ima vrlo ograničen pristup fondovima namijenjenim za manjine. Romi su i dalje nedovoljno zastupljeni u političkoj sferi i imaju otežan pristup tržištu rada. Neformalno zaposlenje preovlađuje dok su romska djeca naročito izložena dječijem radu. Aktivne mjere kojima bi se ta zajednica uključila na tržište rada treba da se realizuju.*

*Određeni napredak je ostvaren u rješavanju pitanja **raseljenih i interno raseljenih lica (IRL)**. Nakon godina odlaganja, kraj 2014. godine je bio krajnji rok za registraciju. Shodno novom crnogorskom Zakonu o strancima, kategorija raseljenog lica je prestala da postoji. Pojednostavljena procedura za prijavu za prebivalište ili boravište u zemlji je uvedena za imaoce lične karte za interno raseljena lica, dok se dodatna dokumentacija može obezbijediti u kasnijoj fazi. Ukupno 12.854 interno raseljenih lica su se prijavila od 2009. godine kako bi regulisali svoj status u Crnoj Gori, dok je oko 2.400 njih još u proceduri za realizaciju istog. I dalje je važno pratiti sve slučajeve, kako bi se osiguralo da su slučajevi finalizovani kroz podršku u prikupljanju dokumentacije i kako bi se osiguralo da interno raseljena lica imaju potpuni pristup građanskim pravima.*

Crna Gora još uvijek nije uvela odvojenu proceduru za određivanje statusa bez državljanstva, uprkos ratifikaciji relevantne konvencije 2013. godine, što je negativno uticalo na pristup pravima potencijalnih korskina.

Izmjene i dopune Zakona o parničnom postupku su usvojene u aprilu, čime je olakšan upis u matične knjige rođenih. Izmjenama i dopunama je ustanovljena procedura za određivanje vremena i mjesta rođenja u cilju regulisanja statusa. Izgradnja socijalnih stambenih objekata je u toku u kampu Konik i u nekim drugim naseljima u zemlji. Aktivnosti na društvenoj integraciji nastavljene su radi trajne i održive integracije stanovnika na Koniku.” (str. 71 i 72 Preвода Izvještaja),

i navoda u Rezoluciji Evropskog parlamenta o Crnoj Gori, od 10. marta 2016. godine u kojoj Evropski parlament, između ostalog:

- smatra da su politička stabilnost u regiji, promovisanje međuetničke i međuvjerske tolerancije i dijaloga te dalji napredak prema EU ključni za jačanje kohezije i bezbjednosti na zapadnom Balkanu;

- poziva nadležne organe da podstaknu veću zastupljenost etničkih manjina u zaposlenjima u javnom sektoru, uključujući policiju i pravosuđe; takođe ih poziva da usvoje novi zakon o manjinama i zakon o pravnom položaju vjerskih zajednica, u skladu s evropskim normama i nakon odgovarajućeg savjetovanja sa svim zainteresovanim stranama, te da ulože dodatne napore kako bi zaštitili multietnički identitet Boke Kotorske, te riješili pitanje nedostatka transparentnosti u finansiranju povezanom s pitanjima manjina; pozdravlja politike Crne Gore usmjerene na stvaranje okruženja koje pogoduje toleranciji i uključenosti svih nacionalnih manjina;

- prima na znanje povećanje zastupljenosti romskih učenika na svim nivoima obrazovanja, ali ponovo poziva na uvođenje dodatnih mjera kako bi se Romima, egipćanskim manjinama i aškalijskoj manjini olakšao pristup zdravstvenoj zaštiti i zapošljavanju,

Odbor je razmatranjem **Izvještaja o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2015. godini /član 162 Poslovnika Skupštine Crne Gore-kontrolna uloga/,** realizovao **treću aktivnost**, utvrđenu Planom aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode za 2016. godinu.

Generalni direktor Direktorata za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava Leon Gjokaj u uvodnom obrazloženju, između ostalog, saopštio je:

- da je osnovni cilj Izvještaja da pruži prikaz politike zaštite manjina, kako u normativnom dijelu, tako i po pojedinim oblastima društvenog života značajnim za zaštitu manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica;

- da su u Izvještaju predstavljene najznačajnije aktivnosti Ministarstva za ljudska i manjinska prava i drugih nadležnih ministarstava, Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina, Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava i savjeta manjina;

- da su prikazane aktivnosti realizovane na planu poboljšanja položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori, pri čemu je istakao da je prošle godine objavljen prvi romsko-crnogorski i crnogorsko-romski rječnik, što je prvi rječnik objavljen sa crnogorskog na neki drugi jezik i prvi rječnik koji je izdao Zavod za udžbenike i nastavna sredstva;

- da u Crnoj Gori postoji dobar zakonodavni i institucionalni okvir za zaštitu manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica;

- da je Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u saradnji sa Upravom za kadrove uradilo istraživanje i sačinilo Informaciju o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima, organima državne uprave, organima lokalnih uprava, sudovima i Državnom tužilaštvu koju je Vlada usvojila u julu 2015. godine i utvrdila Predlog mjera za poboljšanje stanje, a koju je razmotrio i Odbor za ljudska prava i slobode;

- da su u 2015. godini potpisali Memorandum o saradnji sa Policijskom akademijom i nastavili aktivnosti na praćenju memoranduma koje su potpisali sa Upravom za kadrove, Univerzitetom Crne Gore i Unijom poslodavaca;

- da je Ministarstvo za ljudska i manjinska prava uključeno u regionalni projekat „Unapređenje ljudskih prava i zaštita manjina u jugoistočnoj Evropi“ koji implementira Savjet Evrope, a finansira

Evropska unija, čiji cilj je poboljšanje pristupa pravima manjina na raznim nivoima vlasti u skladu sa standardima Savjeta Evrope;

- da se u pojedinim oblastima društvenog života značajnim za očuvanje identiteta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica preduzimaju aktivnosti uz puno poštovanje međunarodnih standarda;

- da će u oblastima u kojima postoje određeni nedostaci preduzeti dodatne mjere na unapređenju stanja;

- da u oblasti obrazovanja postoji dobar zakonodavni okvir, a u praksi predstavnici manjina ne treba da uče samo o sebi, već treba omogućiti i da učenici koji dolaze iz većinskih zajednica uče o manjinama;

- da je u oblasti informisanja potrebno povećati broj emisija koje se odnose na pripadnike manjinskih naroda;

- da svi zajednički treba da radimo na izgradnji svijesti u cilju održavanja dobrih multietničkih odnosa kakvi postoje u Crnoj Gori i

- da u narednom periodu treba nastaviti s aktivnostima na unapređenju stanja u pogledu zastupljenosti manjinskih naroda u državnim i organima lokalnih samouprava gdje već postoje određeni pozitivni pomaci.

Na sjednici Odbora na kojoj je razmotren Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2015. godini, predsjednici Savjeta Muslimana Crne Gore, Bošnjačkog savjeta i Albanskog nacionalnog savjeta podnijeli su uvodno obrazloženje o dostavljenim izvještajima o radu i finansijskom poslovanju za 2015. godinu, dok sjednici Odbora nijesu prisustvovali predstavnici Srpskog nacionalnog savjeta i Romskog savjeta, a Hrvatskog nacionalnog vijeća iz opravdanih razloga, iako su, u skladu sa članom 33 Zakona o manjinskim pravima i slobodama, podnijeli Odboru izvještaje o radu i finansijskom poslovanju za 2015. godinu.

U raspravi o Izvještaju o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2015. godini članovi Odbora su iznijeli svoje ocjene stanja, kao i preporuke za unapređenje istog.

Poslanik prim. dr Izet Bralić je saopštio:

- da je zbog niza razloga položaj manjinskih savjeta u društvu nezavidan;
- da probleme manjinskih naroda ne može adekvatno rješavati neko ko i sam pripada manjini;
- da savjeti raspolažu malim, skoro neupotrebljivim sredstvima sa kojima se ne može mnogo uraditi

i

- da se ne smije više upražnjavati praksa da se partijski interesi poklapaju sa interesima naroda koji savjet predstavlja, niti se može desiti da u savjetu budu zaposleni samo članovi jedne partije, jer onda narod koji taj savjet predstavlja nema povjerenje u savjet.

Poslanik Husnija Šabović je saopštio:

- da je bio član Upravnog odbora Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava u prvom sazivu i od samog početka nije bio zadovoljan njegovim radom, kao i da je loša organizacija Fonda ključni uzrok svih problema koji se eksponiraju u ovoj oblasti;

- da nedostaje kvalitetna administracija u ovoj oblasti;

- da sredstva za manjine nijesu velika iako se to često potencira, jer postoje institucije u kojima se troše mnogo veća sredstva, a to se ne komentariše;

- da nije zadovoljan raspodjelom sredstava Fonda, niti participacijom manjinskih savjeta, jer smatra da oni treba da imaju veću ulogu, za šta imaju utemeljenje u Zakonu;

- da ne vidi konkretne rezultate projekata koji se finansiraju u Plavu, a smatra da nacionalni manjinski savjeti i Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava treba da imaju vlastite proizvode projekata i

- da je bio član Radne grupe za izradu Nacrta zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama i da nije bilo moguće doći do zajedničkih rješenja, jer su se razlikovali stavovi direktora Fonda, predstavnika manjinskih savjeta, poslanika i Ministarstva.

Poslanik Rešad Sijarić je saopštio da je potrebno natjerati državne organe da poštuju Ustav Crne Gore i zakone i obezbijediti srazmjernu zastupljenost pripadnika manjinskih naroda u organima javne uprave, naglašavajući da sada nema mehanizama kojima bi se to ostvarilo.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je saopštio:

- da Crna Gora, kao rijetko koja država ima više institucija ima koje se bave unapređenjem položaja manjinskih naroda- Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina i savjete manjina, a i pored toga, stanje nije dobro;

- da nacionalni savjeti treba da budu predvodnici nacionalnih politika manjinskih naroda, jer su u njima poslanici iz reda manjinskih naroda ukoliko prihvate, gradonačelnici, predsjednici skupština opština i oni koji budu izabrani na elektorskoj skupštini, odnosno najveća elita iz manjinskih naroda, pa je za očekivati da takvi ljudi znaju šta je potrebno jednoj manjini;

- da savjeti još uvijek nijesu naučili da rade zajedno, a stvari je potrebno sagledati ne sa aspekta političkih partija, već sa aspekta interesa građana, na šta ukazuje međunarodna zajednica;

- da postoje brojni mehanizmi, ali zbog nekih unutrašnjih razlika oni se ne sprovode, a postoje i sredstva Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava koja se najvećim dijelom opredjeljuju programima savjeta manjinskih naroda, a jednim dijelom nevladinim organizacijama;

- da se najveće kritike odnose na rad Fonda, a pripadnici manjina zahtijevaju da se ukine Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina;

- da se i sa 50.000 eura koliko se budžetom opredijeli za jedan manjinski savjet može dosta uraditi, posebno uz dodatna sredstva Fonda i Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina.

Generalni direktor Direktorata za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava u završnoj riječi je saopštio:

- da Ministarstvo ima odličnu saradnju sa Odborom za ljudska prava i slobode, manjinskim savjetima, a Direktorat za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica ima odličnu saradnju i redovnu komunikaciju sa nevladinim sektorom;

- da su u saradnji sa svim manjinskim savjetima pripremili Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama. Podsjetio je da su najprije bili predložili da savjeti za finansiranje dobiju 0,10% sredstava budžeta, a ako se izbore kod Ministarstva finansija da im se fiksno dodijeli 0,05% treba da budu zadovoljni;

- da su pripremili i Predlog zakona o izboru, upotrebi i javnom isticanju nacionalnih simbola iako je isti Programom rada Vlade za 2016. godinu planiran za IV kvartal;

- da nakon usvajanja zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama i zakona o izboru, upotrebi i javnom isticanju nacionalnih simbola treba analizirati i druge zakone kojima se regulišu određena prava manjina;

- da su realizacijom istraživanja o srazmjernoj zastupljenosti pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u organima javne uprave, u saradnji sa Upravom za kadrove, utvrdili „dijagnozu“, a proces „liječenja“ je posao u koji svi treba da budu uključeni;

- da postoji određeni pomak u vezi sa srazmjernom zastupljenošću, a s obzirom da Zakon prepoznaje princip afirmativne akcije, dužni su da upoznaju pripadnike manjinskih naroda sa tim principom, jer prilikom zapošljavanja imaju pravo da se pozivaju na njega, a svim rukovodiocima nadležnih državnih organa upućene su preporuke, uz naglasak da su dužni da vode računa o principu afirmativne akcije;

- da u saradnji sa Upravom za kadrove završavaju istraživanje o zastupljenosti pripadnika manjinskih naroda u Upravi policije da bi vidjeli kakvo je stanje u toj oblasti, a sa sličnim istraživanjima nastaviće u narednom periodu i

- da sa Upravom za kadrove neće ostvarivati saradnju samo kroz realizaciju ovih istraživanja, već i brojnih drugih planiranih aktivnosti, kao i da će nastaviti saradnju sa Policijskom akademijom i Univerzitetom Crne Gore.

Nakon uvodnih napomena predstavnika predlagača i rasprave, Odbor je većinom glasova (četiri “za” i dva “uzdržana”) podržao Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2015. godini i odlučio da predloži Skupštini da donese sledeći

ZAKLJUČAK:

1. Prihvata se Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2015. godini.
2. Skupština Crne Gore ocjenjuje da Vlada Crne Gore, u saradnji sa drugim nadležnim institucijama u ovoj oblasti, prvenstveno Fondom za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, Centrom za razvoj i očuvanje kulture manjina i manjinskim savjetima, u kontinuitetu preduzima aktivnosti na unapređenju položaja manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Usvojena strateška dokumenta su čvrst garant opredjeljenosti države Crne Gore da pitanjima zaštite i unapređenja prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica prilazi s punom pažnjom i posvećenošću.

Međutim, i pored brojnih institucija koje se bave ovim pitanjima u Crnoj Gori, u cilju daljeg poboljšanja stanja u ovoj oblasti neophodno je ojačati i produbiti saradnju nadležnih institucija i koordiniranim, sinergetskim djelovanjem doprinijeti punom poštovanju, afirmaciji i zaštiti prava pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

3. Skupština Crne Gore konstatuje da mjere preduzete u pojedinim oblastima društvenog života, značajnim za očuvanje identiteta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica rezultiraju punim poštovanjem međunarodnih standarda i dostignuća modernih multinacionalnih demokratija.

S druge strane, neophodno je preduzeti dodatne aktivnosti da se i u onim oblastima u kojima nijesu postignuti željeni ciljevi, kao što su srazmjerna zastupljenost i informisanje, dosegnu nivoi koji će legitimisati Crnu Goru i njenu posvećenost daljem unapređenju tradicionalno dobrih međunacionalnih, međukonfesionalnih i međukulturalnih odnosa.

4. Skupština konstatuje da postoje određeni pozitivni pomaci u pogledu zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima, organima državne uprave i lokalne samouprave, ali da je riječ o dugoročnom procesu, pa je i dalje neophodno da nadležni organi preduzimaju niz aktivnosti i mjera kako bi se obezbijedilo djelotvorno učešće i zastupljenost pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u političkom i javnom životu Crne Gore, kao i dosljedno sprovele Ustavne i zakonske garancije o srazmjernoj zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima, organima državne uprave i lokalne samouprave.
5. Skupština Crne Gore izražava očekivanje da će se donošenjem zakona o izmjenama i dopunama Zakona o manjinskim pravima i slobodama i zakona o izboru, upotrebi i javnom isticanju nacionalnih simbola, planiranim za IV kvartal 2016. godine, dodatno u normativnom smislu unaprijediti sistem zaštite prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori.

Za izvjestioca Odbora na sjednici Skupštine određen je poslanik Husnija Šabović, član Odbora.

PREDSJEDNIK ODBORA

dr Halil Duković